

שמות יהודים בצפון תימן על פי הספר "בית האבן"

הרב ד"ר אהרן בן דוד

הרב יוסף קאפח זצ"ל בספרו "הליכות תימן" (בהקדמה) כתב:

עלי לציין שכל הכתוב בספר זה הוא רק מנהגי צנעא וסביבותיה... אך לא מנהגי הכפרים ולא המקומות הרחוקים... שאיני בקי בהם היטב ורצוי שבקי בהילכות חייהם יעלם על הכתב ויפה שעה אחת קודם...

ואני אזרתי מתני וכתבתי עד היום, השבח לבורא יתברך, שבעה ספרים, שהאחרון בהם הוא "בית האבן", העוסק בהליכותיהם של יהודי צפון תימן. מאמר זה עוסק בשמותיהם של יהודי צפון תימן המופיעים בספר ובמשמעויות השמות הללו. הריני מציין כי דברי הרב שהובאו לעיל עודדו אותי לעסוק במלאכה זו. מאמר זה מוקדש בהוקרה לזכרו של הרב הגדול והדגול.

בספר הגדול "בית האבן" מובאים שמותיהם של היהודים שנולדו בצפון תימן בראשית המאה העשרים וחיו שם עד עלותם לארץ-ישראל. השמות הללו, הן של גברים הן של נשים, ימוינו להלן לקבוצות, ויובאו שכיחותם ומשמעותם.

נפתח בדברים אחדים על השם ועל משמעותו בעיניו של היהודי הצפוני.

נאמר בתלמוד כי "שמא גרים" [=השם גורם] וכי יש משמעות חשובה לשם שניתן לאדם, ואף נקבעו כללים לבחירת שם ראוי.

וזה לשון התלמוד בעניין זה (ברכות ז"ב):

ראובן. אמר רבי אלעזר: אמרה לאה: ראו מה בין בני לבן חמי. דאילו בן חמי, אף על גב דמדעתיה זבניה לבכירותיה, דכתיב "וימכר את בכרתו ליעקב" (בראשית כה, כא), חזו מה כתיב ביה: "וישטם עשו את יעקב" (בראשית כז, מא). וכתיב: "ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים" וגו' (בראשית כז, לו). ואילו בני, אף על גב דעל כרחיה שקליה יוסף לבכירותיה מניה, דכתיב "ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף" (דה"א ה, א), אפילו הכי לא אקנא ביה, דכתיב: "וישמע ראובן ויצלהו מידם" (בראשית לו, כא). רות. מאי רות? אמר רבי יוחנן: שזכתה ויצא ממנה דוד, שריהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. מנא לן דשמא גרים? אמר רבי אליעזר: דאמר

קרא: "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ" (תהילים מו, ט). אל תקרי שמות אלא שמות.

אף שבחירת שם ליילוד בצפון תימן אינה דבר של מה בכך, לא הקדישו לה מחשבה רבה. ההורים, בעיקר האב, היו בוחרים ליילוד אחד מן השמות בשושלת היוחסין של משפחתו או כל שם הידוע ומפורסם לטובה. על פי רוב, היו ההורים מסתייעים בראש המשפחה בעניין זה, שהרי מדובר במשפחה פטריארכאלית על כל המשתמע מזה, שיש בה ערך רב לדעתו של הגדול במשפחה, אבי המשפחה המורחבת, והתחשבו בה ואף נהגו על פיה. השם שהיו קוראים ליילוד היה בעיקר שמו של אחד מבני המשפחה החיים, אך לפעמים קראו לו בשמו של אחד מן הקרובים החשובים שכבר הלך לעולמו.

יהודי צפון תימן קראו לילדיהם בשמות הלקוחים מן המקרא תוך התאמתם ללשון הערבית. אם רצו שבנם יישא את שמו של אבי האומה, אברהם אבינו עליו השלום, לא קראו לו אברהם, אלא **בְּרָאֵהִים** או **בְּרָאֵהֶם**. להלן נביא את השמות המקראיים שיש להם שם מקביל בלשון הערבית. וטעמו של דבר הוא שיהודי צפון תימן נהגו בענווה ובצניעות ולא העיזו לתת לילדיהם שמות של גדולים וקדושים כשמות המקראיים.

דבר ידוע הוא שיש בלשון הערבית רק שלוש תנועות, פתח (פִּתְחָה), קיבוץ (צִ'מָּה) וחירק (סִפּוֹן). משום כך, נשתנתה צורת השמות המקראיים, הצירי הפך לחירק והחולם לקבוץ. לכן נשתנה השם יוֹסֵף ונעשה יוֹסֶף, ואילו יַעֲקֹב הפך לַיַּעְקוֹב. עוד ראוי להעיר שאין בי"ת רפויה בערבית, ולכן באה תמורתה בי"ת דגושה בשמות העבריים שנשאלו לערבית.

יהודי הצפון עשו שינויים גדולים בשמות בעקבות השפעת שכניהם המוסלמים. כך שלמה נעשה סְלִימָאן, אהרן נעשה הָארוֹן, עמרם נעשה עִמְרָאן, משה נעשה מוֹסָא, אברהם נעשה בְּרָאֵהִים ודויד נעשה דְּאִוִּיד.

אף יש שמות מוסלמיים שיהודי הצפון קראו לילדיהם בהם, כגון: צֶאֱלַח, שמשמעותו 'מוצלח' או 'ישר והגון'; סַעִיד או מְסַעִיד, שמשמעותו 'בר מזל ומאושר'; גְּמִיל, שמשמעותו 'יפה ומושלם'; מְנַצֵּר, שמשמעותו 'שמור'; וַעֲנָאן, שמשמעותו 'פיצוי ותמורה'.

ואשר לשמות הנשים, כמעט לא ניתנו להן שמות מן המקרא. ואם ניתנו לאישה שם מקראי, השאירוהו כמות שהוא, ויהודי הצפון ונשותיהם הגו אותו בהגייה הצפונית היהודית השגורה בפיהם מדורי דורות. כך, למשל, השם שרה, שמה של שרה אמנו, הגוי SORO. להלן נביא את כלל השמות של הנשים הצפוניות, כמעט כולם ערביים, אך ייחודיים ליהודיות. עיון ברשימה שלהלן מלמד ששמות הנשים רבים ומגוונים. יש מהם הלקוחים מעולם הצומח כגון בְּרֶדְקוּשָׁה שמשמעותו 'אזוב', ג'וֹצְנָה 'ענף קטן רענן ויפה'. ויש שמות שמקורם בגרמי השמים, כגון: בְּדֶרְהָ, שמשמעותו 'הירח'; זוֹהֶרָה או

זָהָרָה, שמשמעותו 'כוכב נוגה'. ויש שמות שהם שמות כלים או חפצים ידועים המצויים בבתייהם של יהודי הצפון, כגון: צִינְיָה, שמשמעותה 'כלי עשוי חרסינה זכה וטהורה'; שִׁמְעָה, שמשמעותו 'נר שעווה'. ויש שמות הלקוחים מעולם החי, כגון: גִּזְאֵל, שמשמעותו 'צבי'; תַּמְאָמָה שמשמעותו 'יונה'.

ויש שמות הלקוחים משמות אבנים טובות ומתכות יקרות, כגון: לוֹלְנָה שמשמעותו 'מרגלית'; פִּצְיָה שמשמעותו 'כסף טהור'. ויש שמות הקשורים בתחושות ובתקוות, כגון: סַעְדָה או מְסַעְדָה, שהם מקביליהם של השמות לגברים, סַעַד או מְסַעְד, שמשמעותם 'מזל'; נַעֲמָה שמשמעותו 'בריאות וחסד'; תַּמְנִיָה, שמשמעותו 'איחול ושאילה'; וְהַיְדָה שמשמעותו 'נועם ואושר'. ויש שמות שמקורם בשמות עמים וארצות, כגון תַּרְכִּיזָה וסוּרְיָה. ויש גם שמות סתמיים כגון בְּנִיָה שמשמעותו 'בת', והוא לשון חיבה.

נוסף על השמות הפרטיים, יש לעתים כינויים נלווים לשם הפרטי, ולעתים הם אף משמשים תחליף לו. הכינויים הללו נוספו לשמות כדי לתת להם ייחוד וזיהוי ולהבדילם מן האחרים. ניתן לחלק את הכינויים לשלושה סוגים: כינויים המושפעים ממקצועו של האדם, כינויים שיסודם גאוגרפי וכינויים אחרים.

דוגמה לכינויים על פי מקצוע הם: אֶלְנָאָר, שמשמעותו 'הנגר'; וּאֶלְחִדָּאָד, שמשמעותו 'הנפח'. לפיכך יש מי שנקרא סַאֲלָם אֶלְנָאָר או יִחְיָא אֶלְחִדָּאָד. לעתים מכונה האדם על פי מום שבו או תכונה אחרת, כגון: אֶלְאֶרְגָּ, שמשמעותו 'הצולע'; אֶלְפִּרְסָם שמשמעותו 'חסר שיניים'; אֶלְעֶנְר אֶלְאֶנְר, שמשמעותו 'עיוור'; אֶלְמִתְלָל, שמשמעותו 'מזיל ריר'; אֶלְטַנִּיל והוא הארוך, דהיינו 'הגבוה'.

ויש כינויים שיסודם גאוגרפי, כגון: בְּרִטִי, על שם אזור בְּרִט; צַעְדִי, על שם העיר הגדולה צַעְדָה, בירת צפון תימן; קַעְטִבִי, על שם קַעְטִבָה, שם של אזור ועיירה עתיקה בדרום מזרח תימן.

אף יש מי שמכונים אֶלְכִּהֶן, שמשמעותו 'הכוהן' או כן אֶלְוִי, שמשמעותו 'הלוי'.

כשעלו יהודי צפון תימן לארץ-ישראל, החליפו מקצתם את שמותיהם הערביים בשמות עבריים, ובמשמעות הקרובה למשמעות השם הערבי, ומי שנולד בארץ-ישראל נתנו לו שם עברי. אך את הכינויים שהפכו לשמות משפחה לא המירו בשמות עבריים והמשיכו להשתמש בהם הם וזרעם אחריהם.

להלן השמות של יהודי הצפון בסדר אלפביתי בציון שכיחותם.

אות א: אֶסְדִּי 1, אֶפְרַיִם 1.

אות ב: בְּדִרָה 7, בִּין 2, בְּרָאִהִים 23, בְּרִדְקוּשָׁה 4.

אות ג: גִּאֲהֲלִי 1 (שם משפחה), גִּוּפִיר 1, גִּוּצָּנָה 1, גִּזְאֵל 2, גִּזְאֵלָה 1, גִּמְאֵלָה 5, גִּמִּיל 24, גִּמִּילָה 1, גִּמְעָאן 4, גִּנָּא 1, גִּנָּאח 3, גִּרְאדִי 1.

אות ד: דִּאנֹד 64.

אות ה: הארון 45, הִדִּיָּה 12, הִנִּידָה 38, הִנִּדָה 7.

אות ו: וֵאלֶה 2, וִרְדָה 9.

האות ז: זֶאֶהֶר 4, זוהֲרָה 4.

אות ח: חִבִּיבָה 6, חֲבִקֹק 1, חוּהַ (משפחה) 1, חוּתִי 11, חִיִּים 11, חֲמֵמָה 12, חֲמֵמִי 5, חֲנִינָא 1, חֲנֹשׁ 1.

אות י: יְהוּדָה 3, יוֹסֵף 117, יִחְיָא 157, יַעֲבֹץ 1, יַעֲשֵׂשׁ 2, יַעֲקֹב 35, יַצְחָק 2, יִשִּׁי 1, יִשְׁעִיָה 1, יִשְׂרָאֵל 2.

אות כ: כֶּאֱדִיָּה 40, כִּוְרָצָאן 4, כִּצְרָא 4.

האות ל: לִי 2, לוֹלֵנָה 9, לִיָה 4.

אות מ: מֵאִיר 2, מוֹסָא 50, מוֹזַעַל 2, מִחְבֹּב צַעֲדִי 1, מִחְלִי 3, מִטְרוֹד 1, מִנְחָם 2, מִסְעוֹד 24, מִסְעוּדָה 11, מִצְמוֹן 12, מִרְחֲבֵי מִשְׁפָּחָה 1, מִרְיָם 85, מִשֵּׁה חֲסֵן 1.

אות נ: נַחוּם 1, נַחְמִיָה 1, נַחְלָה { "נַחְמִיָה" } 2, נַעֲמָה 68, נַצְרָה 5, נָתָן 1.

אות ס: סֵאלֵם 97, סֵאלְמָה 2, סִבְתָּאן 3, סִבְתָּה 2, סִנְאָדָה 2, סִבְרָה 9, סוֹסִי 1, סוֹרִיָה 1, סִיבְהִי (בִּלְאֵד סִפְיָאן) 1, סִלְנָה 4, סִלוּס 1, סִלִּימָאן 49, סַעֲד 10, סַעֲדָה 28, סַעֲדִיד 120, סַעֲדִידָה 54.

אות ע: עֵאֶסְגָה 1, עֵאֶפְיָה 29, עֵבְדָאֵלְלָה בֶּן יַעֲקֹב בֶּן יַעֲבֹץ 1, עֵנָאִץ' 2, עֵזְרָא 5, עֵזְרִי אֲבֵן סַעֲדִיד רִדִי 1, עֵצִיָה 8, עֶבֶה 3, עֶמֶר 1, עֶמְרָאן 1, עֶרְגִי (משפחה) 1.

אות פ: פִּאֶבְהָה 1, פִּאֶרְעָה 3, פִּוְצִיָה 3, פִּכְנָה 1, פִּנְחָס 4, פִּרְאֶשָה 5, פִּרְנִיץ 1.

האות צ: צֵאלַח 10, צֵאלְחָה 4, צִבְיָה 41, צִיּוֹן 4, צִינָה 18, צִמַח-חוּתִי בֶּן צֵאלַח מִדְּהָלָה 1.

אות ק: קוֹלְאֶצָה מִשְׁפָּחָה 1, קִמָּאס 1, קִפְלָה 2, קִרְחָשׁ (משפחה) 1.

אות ר: רוּמָה 9, רִזְקָה 2, רִשִּׁיד 1.

אות ש: שאול בן סַעִיד בורְמָה בן דַאנֹד בן סַעִיד בן יוֹסֵף בן קוֹלְאֶצָה בן סַעִיד בן הארון אֶלְחֵרִיזִי ונצ'רה 1, שוטבאן 2, שופר 1, שמואל 2, שמחה 3, שמעה 62, שמעון 2, שמריה 2, שרה בנת סעדה בנת נעמה וסאלם ואהר 1, ששון בן סבתאן בן פ'נחס מחדון ונעמה בנת יחיא ד'מרמרי 1.

אות ת: תורפי אלשעבלי 1, תורכיה 5, תמניה 3, תראבאנה 1, תראנגה (אתרוגה) בנת סאלם בן יוסף בן הארון גמיל ונדה 1.

להלן רשימת בתי האב בצעדה. ביות אלד'מארי, ביות אלקולאצה, ביות סעיד עמראני, בית אל עיצ'ה, בית אלגמאזה, בית אלד'מאמה (ביות משעבפה), בית אלהשאש, בית אלירמי, בית אלמזעל, בית אלנגראני, בית אלנהמי, בית אלעואני, בית אלעפ'ג'ין, בית אלקפ'לה, בית בראהים בן יוסף כ'הן (עראקי), בית חיים צנעאני, בית יוסף גמיל, בית יוסף חבישי, בית יוסף קולאצה, בית יחיא גמיל, בית יחיא מסעוד, בית יחיא מצ'מון, בית יעקוב צעדי, בית פאד'יה חבישיה, בית מארי יעבין, בית מארי עבדאללה (אחי מארי יעבין), בית מוסא ירימי, בית מוסא מהאצרי, בית מחבוב חבישי, בית מסעוד קהא, בית סאלם חתרוש, בית סאלם עמראני, בית סלימאן בני, בית סלימאן עמראני, בית סעד בני, בית סעיד בן בראהים כ'הן, בית סעיד בני, בית פ'נחס עראקי.

נמצא שהשם השכיח ביותר לגברים הוא יחיא 157 ואחריו השם יוסף 117; ואילו לנשים השם השכיח ביותר הוא מרים 85, ואחריו נעמה 68.

שם לזכר ניתן רק ביום המילה בלשון "ויקרא שמו בישראל פלוני", ואילו השם לנקבה ניתן רק ביום הארבעים ללידתה, בעת שיצאה האישה מפתח ביתה עם בתה בפעם הראשונה.

להלן משמעות השמות לפי דבריהם של יהודי צפון תימן.

השם	משמעותו
אַסִיד	אריה, שהוא הסמל לאומץ לב מיוחד במינו. אפשר שניתן ליהודי שהיה ידוע באומץ לבו. ונהגו האימהות לומר על בניהן: "לא תכאפו עליה. הוּ אַסִיד" - 'אל תחששו לו - הוא אריה'.
אַפְרִים	שם נדיר שניתן כנראה בהשפעת הפסוק "הֵבֵן יְקִיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֵלֵד שְׁעָשָׁעִים כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד, עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֶרְחַמֶּנּוּ נָא" (ירמיהו לא, יט).

בְּדָרָה	בְּדָרָה הוא הירח במילואו, שהוא סמל הזוהר והיופי בהאירו את הלילה החשוך (בצפון תימן נהגו לומר: הלבנה במילואה). הורים שבחרו את השם בְּדָרָה לבתם האמינו שהשם גורם וציפו שתהא נאה וחסודה כלבנה במילואה.
בוֹרְמָה	כינוי לאדם ידוע בצפון תימן על שם אהבתו לחמין שהיו נעשים בכלי מיוחד הנקרא בוֹרְמָה (רבים: בְּרִים, בְּרָאם), שהיא קדרה עשויה מחרס, שמבשלים בה חמין לשבת. את הבשר והתבלינים עם המים משהים בלילה בתנור מיוחד הנקרא שהוא ה"מַצְלָה" מעל אפר המכסה את הגחלים. החמין הללו היה בהם טעם מיוחד. החמין נקראים מַצְלָא, והם המעדן של השבת בה"א הידיעה.
בְּנִין	בְּנִין הוא שמו של איש אמיד תושב עדן, ששמו הלך לפניו מפני השמועה גם אצל יהודי הצפון. הורים שבחרו שם זה לבנם איחלו לו שיהא עשיר.
בְּרָאָהִים	על שם אברהם אבינו, "אב המון גויים", הראשון משלושת אבות עם ישראל. ויש מי ששמו בְּרָאָהִים, יוסף בְּרָאָהִים מאזור אֶמְלַח. ולא נהגו להשתמש בשם העברי בגלל צניעות וענווה, כי מי יעז לקרוא לבנו כשם הגדול בענקים.
בְּרֶדְקוּשָׁה	בְּרֶדְקוּשָׁה (רבים בְּרֶדְקוּש) הוא סוג של עשבי בשמים שמגדלים אותו בגנות ובחצרות, קוטפים אותו ושמים באגרטלים כדי להפיץ ריח נעים בבית. אף מברכים עליו בהבדלה ומברכים עליו בורא עשבי בשמים.
גְּאֵהְלִי (שם משפחה)	השורש גה"ל בערבית מקביל לשורש בע"ר בעברית, ונוצר ממנו השם גְּאֵהְלִי שמשמעותו "ילד". ייתכן שיסוד השימוש בו בכינוי לאדם מבוגר שהתנהג כבער וכילד, ואחריו נקראה כל המשפחה בשם זה.
ג'וּבִיר	השורש ג'ב"ר בערבית מקביל לשורש אב"ק בעברית. רגילים לומר: "עִישָׁתָה ג'בְּרָא" (חיו רעים); "לִילָתָה ג'בְּרָא" (לילו שחור); "חָאֵלָה אַגְ'בִּיר" (מצבו רע); "סַעֲתָה ג'בְּרָא" (שעתו רעה). ואולי ראש המשפחה היה אדם ביש מזל.
ג'וּצָנָה	נקראת על שם ענף של שיח או זלזל או נצר או כינוי לעלם או בחור צעיר וגם לחוטר של צמח. הורים שקראו לבתם ג'וּצָנָה

איחלו לעצמם שתהא רעננה כחוטט וכענף, ותפרח ותגדל לתפארת.	
ג'זאל הוא צבי ואייל. נשים נקראו בשם זה כדי לסמל את הזריזות והחריצות בתקווה שיהו מנתה.	ג'זאל
ג'זאלה ניתן לבנות מתוך תקווה שיהו זריזות כאיילה, בחינת "נפתלי איילה שלוחה". ואמנם הזריזות היא אחד ממאפייני הנשים הצפוניות. ובלשון יהודי הצפון האישה מכונה תאזקה, כלומר חרוצה.	ג'זאלה
שורש גמ"ל בערבית יש לו משמעויות אחדות: ייפוי, קישוט, זיקוק, טיהור, ציחצוח, עידון, עיטור, ליטוש ועוד, כולן חיוביות. מי שקרא לבתו בשם זה, קיווה שתעשה בתו מעשים חיוביים.	גמאלה
ראה השם גמאלה ומשמעויותיו. מקבילו העברי בימינו הוא גמליאל הן בגלל צלילו הן בגלל משמעותו.	גמיל
ראה השם גמאלה ומשמעויותיו.	גמילה
גמ"ע יש לו משמעויות אחדות בערבית: צבירה, התכנסות, איחוד, איחוי שברים, הרכבה ואיסוף תבואה - כולן פעולות חיוביות שההורים קיימו שיהו בבנם. אף אפשר שנקרא בשם זה מי שנולד ביום שישי, הנקראה בערבית אלגמעה. מקבילו בימינו לפי צלילו הוא שמעון.	גמעאן
שורש גנ"א בערבית יש לו משמעויות אחדות, ועיקרן עושר ומזל, כגון: עשיר, אמיד, מצליח, גדול, איתן, מוצק, חשוב. משמש רק כשם אישה.	ג'נא
גנאח הוא כנף העוף, האבר החשוב שמאפשר לו לעוף לכל מקום שיחפוץ, אך משמעותו גם 'מחסה', מגן ומקלט'. מי שנתן שם זה לבנו, קיווה שיהא בנו זריז ומצליח בחייו.	גנאח
גראד הוא הארבה שהיה מגיע לצפון תימן לעתים קרובות וגורם צער ושמחה כאחד: צער למי שכילה את יכולו, וברכה למי שאוסף וצולהו באש ואוכלו. אפשר שהיה אדם שידע למצוא את מקום האספות הארבה לחניית לילה, שהיה אוסף אותו ביעילות וסוחר בו או אוהב לאכלו, ומשום כך נקרא בשם	גראדי

זה.	
נִקְרָא עַל שֵׁם דָּוִד הַמֶּלֶךְ. וְלֹא נִהְגוּ לִקְרֹא לְבָנִים בְּשֵׁם הָעִבְרִי בְּגִלְל צְנִיעוּת וְעִנּוּוּה. כִּי מִי יַעֲזִיז לִקְרֹא לְשֵׁם בְּנוֹ כְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא גַם הַגּוֹאֵל הָאֲחֵרוֹן. הָעוֹלָם מִיְּהוּדֵי הַצֶּפּוֹן הִמִּירוּ אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ בְּשֵׁם הָעִבְרִי דָוִיד.	דָּאָוִד
שְׁמוֹ שֶׁל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן בְּעֶרְבִית הָיָה אֶהוּד בְּמִיּוּחַד בְּקֶרֶב יְהוּדֵי צֶפֶן תִּימָן בְּגִלְל תְּכוֹנוֹתָיו הַסְּגוּלִּיּוֹת כְּאוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם וּכְמִקְרֵב אֲנָשִׁים לְתוֹרָה. שֵׁם זֶה נִפְוֶן בְּעִיקָר בְּקֶרֶב מִשְׁפַּחַת הַכֹּהֲנִים.	הָאֲרוֹן
שׁוֹרֵשׁ הַד"א מִשְׁמַעוֹתָיו בְּעֶרְבִית 'הִדְרָכָה, הַנְּחִיָּה וְהַנְּהָגָה', וּמִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם 'מִתְנָה'.	הֶדְיָה
נִגְזַר מִן הַשֵּׁם יְהוּדִי. שֵׁם זֶה מִבְּטָא אֶת רִצּוֹן הַהוֹרִים שֶׁתֵּלֵךְ בְּתוֹךְ הַיְּהוּדִים (שֶׁתֵּהָא מִתִּיְהוּדָה) וְתִשְׁמָר עַל כְּבוֹדָה. נָשִׁים שֶׁנִּקְרְאוּ בְּשֵׁם זֶה בְּתִימָן, נִקְרְאוּ בְּאֶרֶץ יְהוּדִית.	הֶוִיָּה
עַל שֵׁם הוּדוֹ (אַלְהֶנְד) שֶׁשִּׁמְעָה יֵצֵא בְּתִימָן בְּגִלְל הַתְּבַלִּינִים הַמּוֹבָאִים מִמֶּנָּה, שֶׁהִיוּ אֲהוּבִים גַּם עַל יְהוּדֵי הַצֶּפּוֹן. הֶנְדָּה הוּא גַם זֶרַע קְטָנִית מִיּוּחַד בְּמִינוֹ שֶׁהִיוּ עוֹשִׂים מִמֶּנּוּ קְלִיּוֹת וְגַם לִפְנֵה, כְּלוֹמַר גִּרְעִינִים מִבּוֹשָׁלִים. שֵׁם הַמִּשְׁפָּחָה הַנִּגְזַר מִשֵּׁם זֶה הוּא הֶנְדִּי, כְּגוֹן הָאֲרוֹן הֶנְדִּי.	הֶנְדָּה
נְאֻלָּה הוּא שְׁמוֹ שֶׁל שִׁיחַ הַמִּפְיחַ רִיחַ נְעִים, צָבְעוֹ לְבָן וְיֵשׁ לוֹ קִנָּה עִם עֲנָפִים דְּקִים הַמִּמְלָאִים אֶת הַקִּנָּה, וְהַשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ גַּם כְּמִשְׁמָה, צִרּוֹר עֲשׂוֹבִי בַשְּׁמַיִם הַנִּתֵּן לְכֹלָה, שֶׁשִׁיחַ זֶה בְּמִרְכּוֹז. חֲלָקָה הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַמִּשְׁמָה, מְקוֹם תְּפִיסַת יָד הַכֹּלָה, נִתּוֹן הִיא בְּכִיס מְקוּשָׁט. בְּשִׁיר מְפֹרָס חוֹזְרוֹת הַמַּלְיָם "יָא נֶלַע נְאֻלָּה", כְּלוֹמַר הוּא צִיפּוּרִי נְאֻלָּה.	נְאֻלָּה
נֶרְדָּה וּבִלְשׁוֹן רַבִּים נֶרְדָּה הוּא פֶּרֶחַ שֶׁנּוֹעֵד לְיוֹפִי וְלֹא לְהִרְיֹחַ בּוֹ. מִי הוֹוֵרִדִים, שֶׁנִּקְרְאוּ מֵא נֶרְדָּה, לֹא הָיוּ בַצֶּפּוֹן תִּימָן, וּבְנִיגוֹד לְצִנְעָא לֹא זִילְפוּ אוֹתוֹ בְּשִׁמְחַת חֲתָנִים. הַפֶּרֶחַ הַזֶּה בִּלְט בְּאֲדָמִימוֹתוֹ. יְהוּדֵי צֶפֶן תִּימָן אֲהָבוּ אֶת הַצָּבַע הָאֲדוּם, בְּגִלְל שֶׁנִּחְשַׁב בְּעִינֵיהֶם לְצָבַע לְבוּשָׁם שֶׁל מַלְכִים וּבְנֵי חוֹרִין. מִמֶּנּוּ נִגְזַר הַשֵּׁם נֶרְדָּה לְבַת שְׁעוֹרָה אֲדוּם וְהִיא יִפָּה.	נֶרְדָּה

מַשְׁמַעוֹת זֶה"ר בערבית היא: לפרוח, ללבלב, לכסות בפרחים ולקשט. ומשמעות השם זֶאֶהֶר 'זוהר, פורח'.	זֶאֶהֶר
זוהֶרָה נקראת על שם כוכב גדול (נָגֶם פֶּבֶיר) הנגלה אחר שקיעת השמש (פֶּאן תְּכָרֵג מַעַא מְגִ'יב אֶלְשֶׁמֶס), ומהלכה דומה למהלך השמש, מתחילה ממזרח, ממשיכה למערב ונעלמת בשעות הבוקר. מי שנקראו בשם זה בתימן, נקראות בארץ לעתים כוכבה.	זוהֶרָה
משמעויות חב"ב בערבית הן נישק גרעיני תבואה. מאלה נגזר השם חֲבִיבָה שמשמעותו 'חביבה ואהובה'.	חֲבִיבָה
על שם הנביא חבקוק. הרב יַעֲקֹב בֶּן יַעֲבֵץ איש צֶעֶדָה בחר לבנו שם זה, מתוך תקווה שיהא תלמיד חכם, ואכן בנו היה תלמיד חכם. בני משפחת יַעֲבֵץ בצֶעֶדָה היו מנהיגים הרוחניים של צפון תימן, ולפיכך הרשו לעצמם להשתמש בשם המקראי כמות שהוא.	חֲבִקֹק
ייתכן שמקור השם במילה "אחווה". שם זה הוא יחידאי בצפון תימן ומצוי בֶּכְרֵט. מילה קרובה לו היא חֲוִי, שמשמעותה 'חצר לפני הבית', בדרך כלל מוקפת גדר. (אפשר שלא זה ולא זה נכונים אלא שנקראה על שם חווה אשת אדם הראשון).	חֲוִה
דג, על שם שאין עין הרע שולטת בו והוא פרה ורבה. אפשר שניתן שם זה לאדם כדי שלא תפגע בו עין הרע או כדי שיפרה וירבה. אך אפשר גם שניתן תחילה ככינוי לאדם שאהב לאכול דגים, ואחר כך נעשה שם פרטי.	חֲוֹתִי
שם זה אינו מופיע לא במקרא ולא במשנה ולא בתלמוד. ואולם בספרות המאוחרת מופיע שם זה כשם של חכמים שהיו אהובים על יהודי הצפון, כמו רבי חיים ויטאל ועוד.	חַיִּים
יהודי הצפון נהגו לתת לבניהם שמות של בעלי חיים שסימל בעיניהם תכונה חשובה. היונים סימלו עדינות ונאמנות. מי שנקראו בתימן חֲמַאמָה, נקראות בארץ יונה.	חֲמַאמָה
ניתן על שם החכמים רבי חנינא בן דוסא או רבי חנינא סגן הכהנים ועוד.	חֲנִינָא בֶּן יוֹסֵף חֲמַאֲרִי

נֶשׁ	מִין נחש שחור ערמומי ומסוכן, והוא כינוי גנאי למי שהוא ערמומי ועלול להזיק לזולת. יש מי שמשער שתחילה כונה בשם זה אדם ערמומי, ואחר כך הפך לשם פרטי. אך יש מי שאומר שהיה כינוי לאדם שניצל מהכשת נחש. שם זה לא היה מצוי בצפון תימן, משום שהוא מזכיר את ראשי התיבות נח"ש, חרם נידוי ושמתא. ומי שחרה אפו על מעשה מסוים, אומר: "בסימן הנח"ש מי שעשה כך וכך".
חֶרִיךְ	כינוי לאדם שהיה אוהב את המאכל חֶרִיךְ, הדומה לפִתוֹת (פתים), אלא שהוא עשוי אֶקְנָאץ דָּבָה (כיכרות עשויים דורה), שעושים מהם פתיתים דקים, שמים אותם בתוך תַלְלָה (כלי חרס עמוק) ועושים בהם גומה ונותנים בה תבלין כלשהו ואוכלים. ונגו לגוון את המאכלים באמצעות חֶרִיךְ עם גֶּשׁוּף.
יְהוּדָה	שמו בנו הגיבור של יעקב, שנמשל לאריה. רק מעטים קראו לבניהם בשם זה.
יוֹסֵף	יוסף סימל בעיני יהודי צפון תימן את האדם הצדיק ואף חיבבו לקרוא את סיפורו בערבית, הנקרא "קצת יוסף".
יְחִיא	שם זה משותף בתימן ליהודים ולמוסלמים. שם זה נפוץ גם מחוץ לתימן והוא מקבילו של השם העברי חיים. וכאמור לעיל, הוא השכיח ביותר בצפון תימן, 157 יהודים נקראו בשם זה, והם מנויים בספר "בית האבן".
יַעֲבִץ	במקרא שם מקום: "ומשפחות סִפְרִים יִשְׁבִּי יַעֲבֹץ" (דה"א ב, נה); ושם אדם "ויהי יַעֲבֹץ נכבד מֶאֱחִיו" (דה"א ד, ט) אפשר שהתכונות המיוחסות לאיש נכבד זה, הן במקרא הן בדברי חכמים, היו ברב הגדול של מַצְעָדָה, ולכן קראוהו בשם זה.
יַעִישׁ	משמעותו 'יחיה', והוא ניתן מתוך תקווה שיחיה הבן הנולד, בעיקר לילד שנולדו להוריו ילדים אחרים קודם לו ונפטרו מן העולם בהיותם קטנים, עקב התמותה בקרב התינוקות בתימן.
יַעֲקֹב	יעקב אבינו נקרא בשני שמות, יַעֲקֹב וישראל, והשני הוא הנבחר יותר. השם יַעֲקֹב במבטאו הערבי היה נפוץ בצפון תימן, ואילו ישראל היה נדיר.

יצחק	יצחק אבינו שימש דמות מופת ליהודי הצפון. המעטים שהעניזו לקרוא לבנם יצחק, קיוו שילך בדרכי אבותינו הקדושים.
ישי	ישי, אבי דויד, מסמל את שורש מלכות בית דויד ואת שורשו של המשיח העתיד לגאול את עם ישראל. יהודי הצפון איור ליום בוא המשיח, אך רק מעטים קראו לבנם בשם זה.
ישעיה	שמו של הנביא הידוע והספר שהרבה מפרקיו, בעיקר אלו ששימשו כהפטריות, היו ידועים בתימן כמעט בעל פה. שם זה נדיר, כיוון שרק מעטים מאוד העניזו לקרוא את שם בנם על שמו, אף על פי שהעריצוהו.
ישׂראל	ראה יעקוב.
פאד'יה	הפאד'י הוא צמח לבן ריחני מאוד, מצוי בצפון תימן, עליו עבים גדולים ורחבים, ובין כל עלה ועלה גבעול ניצנים וזרעים. בגלל ריחו הנעים, נפוץ שם זה לנשים בצפון תימן.
כ'ורצאן	כרץ הוא עגיל שענדו הנשים והבנות (וגם הבנים בקטנותם בהיותם בחיק אמם) באוזניהן. נראה שמקורו של שם זה בכינוי שניתן אי פעם לילד שהמשיך לענוד את העגיל באוזניו גם לאחר שגדל.
כ'צ'רא	כ'צ'ר מקביל לשורש יר'ק בעברית. ומאחר שצבע עורם של יהודי הצפון דומה לאשכרוע, מעין מה שנאמר במשנה, "רבי ישמעאל אומר: בני ישראל אני כפרתן, הרי הן כאשכרוע, לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים" (משנה נגעים ב, א), ונראה שמקור השם כ'צ'רא, שמשמעותו 'ירוקה', בתינוקת שצבע עורה בהיר, שאינו רגיל בקרב יהודי צפון תימן. צבע זה היה חביב עליהם, כמאמר השיר: "יֶאֱכֹצֵר כְּוַצִּירִי וְכָל אֶכְצִיר יִגִּי חֲאֵלִי", כלומר 'הוי ירוק ירוק, וכל ירוק הוא טוב.
לוי	שמו של בנו השלישי של יעקב אבינו, שנקרא על שם בקשתה של לאה אמנו: "הפעם ילֹוה אישי אלי". שם זה אינו שכיח, והוא ניתן רק למי שהם לוויים.

משמעות השם 'מרגלית'. נשים שנקראו בשם זה בתימן נקראו בארץ בשם לאה, הדומה לו בצלילו, או מרגלית, שמשמעותו דומה.	לולִיָּה
כינוי לאדם הידוע כאכלן. לוקִמָּה (רבים: לָקֵם) היא פרוסת לחם ומשמעותה גם 'ארוחה'. הלחם בצפון תימן לא היה עשוי בצורת כיכרות אלא פיתות עבות ודקות, הן חמץ הן מצה.	לוקִמָּאן
משמעותו 'חוליה, או חיבור', וניתן לבנות בצפון תימן כיוון שכל בת היא חוליה בשרשרת המשפחה, ואולי השתמשו בו בגלל דמיון צלילו לשמה של לאה אמנו. ואמנם יש מי שהיה שמן לִיָּה והיום הן נקראות לאה.	לִיָּה
שם הזה נפוץ במשנה, והוא שמו של תנא גדול שנאמר עליו שהיה מאיר עיני חכמים בתורה. הורים שבחרו שם זה לבנם, קיוו שיהיה תלמיד חכמים גדול.	מֵאִיר
שם משפחה ידועה בצפון תימן. מִדְּהָלָה (רבים מִדְּאֵהֶל) הוא כלי כעין קדרה עשויה אבן, המשמש לרוב לעשיית פִּתוֹת (לחם פתות) מתובל בחמאה. כלי זה שימש גם לאחסון סֶמֶן (חמאה נוזלית). ביישוב אֶלְהֶגֶר גרה משפחה ידועה ששמה מִדְּהָלָה, שנקראה על שם שאבי המשפחה היה מייצר כלי זה ומוכרו.	מִדְּהָלָה
שמו בערבית של אדון הנביאים, משה רבנו. מי שקרא לבנו בשם זה קיווה שיהא בנו בעל תכונות תרומיות כמשה.	מוֹסָא
זע"ל בערבית משמעותו 'לכעוס', והשם זַעְלָאן פירושו 'כעסן', והמילה מִזְעַל משמעותה גם 'שעיר, מלא שיער', ואפשר שתחילתו שתחילה ניתן כינוי זה לאדם שהיה שעיר וכעסן, ולימים הפך לשם פרטי.	מִזְעַל
חב"ב משמעויותיו אחדות: 'לאהוב', 'לנשק, גרעיני תבואה' (חב), אך גם 'כדוריות זעירות של כסף' שמשמשים בהן הצורפים. תרגומו המילולי של שם זה הוא אהוב, והוא משמש הן כשם משפחה הן כשם פרטי.	מִחְבּוּב
כינוי לשם פרטי ושם משפחה מצוי בצפון תימן. משפחת מִחְדוֹן מוצאה מבבל מלפני כמה מאות שנים. אבי המשפחה	מִחְדוֹן

	הגיע לצנעא עוד לפני גלות מְוָזַע, לפני למעלה משלוש מאות שנה, לרגל מסחרו, משפחה זו נקראה בזמנו משפחת סְלוּקִי, כולם צורפים וסוחרים. כל אחד מבניו היה בעל אופי אחר והתנהגות שונה. אחד מבניו, שנהג ללכת עם תרבוש לראשו ולהטות את ראשו ותרבושו לצד, להביע עצמה שיש בה משום יוהרה קלה, כונה בשל זה מְחָדוֹן, כלומר מוטה ראש. ובערבית: יְחֻדָן נאספה משמעותו 'מטה את ראשו'.
מְחָלִי	חלא משמעותו 'תכשיט' המוסיף יופי לעונד אותו. אפשר שמי שקורא את בנו בשם זה מתכוונים לומר שהוא מוסיף הוד והדר למשפחתם.
מְטָרוֹד	טר"ד משמעותו 'לרדוף', 'להגלות', 'לגרש', 'לסלק'. השם מְטָרוֹד משמעותו נרדף. שם זה נדיר בצפון תימן, והוא על שם אדם שהיה ידוע כהרפתקן המרבה לנדוד ממקום למקום. ומסופר עליו שגם כששידכו לו הוריו אישה, ברח יום לפני חופתו, וכן עשה גם בפעם השנייה.
מְנַחֵם	שם זה מופיע פעמים אחדות במקרא, והוא אחד משמותיו של המשיח, האמור להביא נחמה לעם ישראל. שם זה ניתן על ידי יהודי צפון תימן לבניהם, כיוון שלמשמע שם זה היו מתעוררים בהם געגועים לארץ-ישראל, מקום הגאולה.
מְסַעוֹד	שורש סע"ד משמעויות בערבית 'לקבל', 'להיות מאושר', 'מזל' ועוד, ומהן נגזרו השמות סַעִיד, מְסַעוֹד, סַעִידָה ומְסַעוֹדָה, שמשמעותם כמשמעות השם העברי מאושר.
מְסַעוֹדָה	ראה מְסַעוֹד. נשים שנקראו בתימן בשם זה נקראות בארץ אֶשְׂרָת.
מַצְ'מוֹן	משמעויותיו של צ'מ"ן הערבי הן 'לשמור', 'להבטיח', 'לערוב' ועוד. מי שנקראו בשם זה בתימן נקראים בארץ שמור או שמריה.
מְרַחֵבִי	משמעויותיו של רח"ב הערבי הן 'רחב' או 'רחב ידיים', ובבניין פעל משמעותו 'אמירת ברוכים הבאים' או 'קבלת אדם בסבר פנים יפות'. ויהודי הצפון מקבלים פני הבאים אליהם בברכת "מְרַחֵבֵי אֶפְרוֹחַי" שמשמעותו 'ברוכים הבאים'. אפשר שראשון המכונים בשם זה נהג לקבל אורחים בהידור, ואחר

הפך הכינוי לשם משפחה. אך יש מי שאומר שכונה כן על שם שבא לצפון תימן ממִּתְּכָה שבדרום תימן.	
שם זה נפוץ בצפון תימן, השם העברי במבטאו הצפוני. מרים שימשה מופת לנשות צפון תימן בגלל דאגתה לאחיה משה והיותה מנהיגת הנשים בדור המדבר.	מְרִים
משה רבנו, אדון כל הנביאים, בחיר הנבראים, שימש מופת לכל לומדי התורה, ובכל תלמיד חכמים ראוי יש משהו ממשה רבנו. אין ספק שכל יהודי צפוני איווה שיהא בנו חכם גדול בתורה. שם זה נדיר ואילו מקבילו הערבי מוסא נפוץ.	מֹשֶׁה
שם משפחה ידועה בצפון תימן, שניתן לה על שם מקצועו של אבי המשפחה. בצפון תימן התמחו יהודים רבים במלאכת הנגרות, וגם המוסלמים נזקקו להם.	נְגָאר
שם מקראי המופיע פעם אחת בלבד במקרא: "משא נינוה ספר חזון נחום הָאֱלֹקִשִׁי" (נחום א, א). שם זה נדיר. ומי שקרא לבנו בשם זה ציפה לביאת הגואל הנקרא גם מנחם.	נְחוּם
גם שם זה כקודמו, הנקרא על שם אחד מראשי שיבת ציון, נדיר הוא, ואף הוא מביע את הכמיהה לנחמה וישועה.	נְחֻמִּיה
נְכִ'לָה (רבים נְכִ'ל) משמעותה 'דקל'. דקלי נְגֶרָאן משובחים מכל דקלי תימן הן מצד גודלם הן מצד טיב תמריהם. לאחדים מיהודי נְגֶרָאן היו מטעי דקלים מעובדים היטב, שהפיקו תנובה רבה ומשובחת. מקבילו העברי הוא דקלה.	נְכִ'לָה } xe "עצים: נְכִ'לָה"
לשם נְעֻמָּה בערבית משמעויות אחדות, כגון 'ברכה', 'חן', 'נועם', 'חסד' ו'טובה'. מי שנקראה בתימן בשם זה, נקראת בארץ בשם נעמי הדומה לו בצלילו.	נְעֻמָּה
משמעות השורש נצ"ר בפי יהודי צפון תימן הוא 'לראות', וגם 'משגשג' או 'מצליח'. שם זה ניתן לילדה יפה.	נְצִ'רָה
שם זה הוא מקראי, ובא להביע את הנתינה, שהיא ערך חשוב ביהדות. שם זה נדיר בקרב יהודי צפון תימן.	נָתַן
משמעותו של שם זה היא 'שלם', אך כמעט כל מי שהיה שמו סאלם נקרא בארץ שלום. אין ספק ששמו של המשורר אבא	סָאֵלִם

שלם שבזי השפייע על הורים לקרוא לבנם בשם זה, והיו אומרים: "זכות מארי סאלם תגין עליה".	
משמעותו 'היא שלמה', כלומר מושלמת ביופיה, בבריאותה ובמשקלה. מילדות אחדות נהגו לשקול את התינוקת, ואם הייתה התינוקת בעלת התכונות הללו, הייתה מציעה להוריה לקרוא לה בשם זה.	סאלמה
מקור השם במילת שבת, והוא שם לזכר, ונקרא לראשונה כנראה תינוק שנולד בשבת, שהיו אומרים: "מי שנולד בשבת - זכות השבת תגין עליו". ויש מי שהיה שמם סבתאן והם נקראים היום שבתאי.	סבתאן
ראה סבתאן. ואף כאן נהגו לומר: "מי שנולדה בשבת - זכות השבת תגין עליה".	סבתה
לשם הזה שתי משמעויות: 'שחורה', שניתן למי שהיא שחרחרת; ו'בהירה', שכדי להרחיק ממנה את עינא בישא קראה כן, כמובא ברש"י "כושית - בגימטריא יפת מראה ... האשה הכשית - על שם נוייה נקראת כושית, כאדם הקורא את בנו נאה כושי, כדי שלא תשלוט בו עין רעה" (במדבר יב, א).	סנאדה
בת שנולדה והיא עדינה ובהירה ובת צחוק על פניה, נהגו לקרוא לה בשם זה, על שם שהיא מתוקה כסוכר. ויש מי שנקראו בתימן בשם זה והן נקראות היום מתוקה.	סופרה
שם יחידאי במקרא (במדבר יג, יא). ואולם סו"ס בערבית משמעותו 'להיות רקוב או אכול תולעים', 'לגרום לריקבון', 'להיות מתולע', ואילו שם העצם סוס משמעותו 'עש, סס', ופרי רקוב קרוי בפי יהודי צפון תימן סוסי. ואדם חזק נקרא בפיהם גם כן סוסי, על שם שיש לו כוח ככוח הסוס.	סוסי
שם נדיר בצפון תימן, על שם המדינה סוריה.	סוריה
שם נדיר בצפון תימן, והוא שמו של יהודי שבא לצפון תימן ממחוז כ'אלאן. אין ידוע מה מקור שם זה.	סיבהי
על שם השליו הנזכר במקרא, ומשמעותו 'יפה ומתוקה', ויש מי שמכנים ילדה מתוקה "מן ושליו".	סלנה

שָׁלוֹם	שרשרות. בשם זה כונתה משפחה שבניה היו צורפים שהתמחו בעשיית שרשות כסף כתכשיטים לנשים.
סְלִימָאן	זהו שמו של החכם מכל אדם, שלמה המלך, שנודע בחכמתו ובתבונתו. מי שקרא לבנו בשם זה, קיווה שיהא בנו בעל תכונות תרומיות כשלמה.
סַעֲד	ראה מְסַעֲוֵד.
סַעֲדָה	ראה מְסַעֲוֵד.
סַעֲדִיד	ראה מְסַעֲוֵד.
סַעֲדִידָה	ראה מְסַעֲוֵד.
סַקָּאל	סַקָּאל (רבים סַקָּאִין) בקיא בהברקת מתכות, וכמה מיהודי צפון תימן עסקו במקצוע זה, כגון משפחת מַצְ'מון מן היישוב אֶלְעָקְלִין, שעסקו בעיקר בהברקת שבריות. ביישוב קְתָאף ישבו כמה מבני משפחת סַקָּאל.
עָאסְגָה	שם שיח קוצני שפירותיו אדומים ואינם ראויים למאכל אדם. אפשר שניתן כשם אישה למי שהייתה בעלת אופי שלילי, ואחר כך הפך לשם.
עָאפִ'יָה	משמעויות המילה עָאפִ'יָה הן 'בריאות', 'לבלוב' ו'רעננות'. שם זה שכיח בצפון תימן, והוא מבטא את מאווייהם של ההורים שתלבלב בתם ותהא בריאה ורעננה כל ימי חייה.
עַבְדָּאלָלָה	עַבְדָּאלָלָה הוא שם שכיח בקרב מוסלמים, וידוע לשבח, ומשמעותו 'עבד השם', והוא גם שמו של עַבְדָּאלָלָה בן יַעֲקֹוב בן יַעֲבִץ, הלוא הוא הרב עובדיה יעבץ, נכדו של הרב יעבץ הגדול מצעדה. מקבילו העברי הוא עובדיה.
עָנָאץ'	שורש עו"ץ יש לו משמעויות אחדות: 'לספק', 'להשביע רצון', 'להחזיר', לפצות' ועוד. ומשמעות השם עָנָאץ' 'פיצוי'. שם זה נפוץ בכל תימן. ויש מי שהיה שמם כן, והם נקראים היום עובדיה.
עֶזְרָא	עזרא הסופר, מן הבולטים באישי המקרא, ידוע בתימן בזכות האגדה המספרת שקילל אותם על שסירבו לקריאתו

לעלות לארץ-ישראל, ואילו הם קיללוהו שלא ייקבר בארץ-ישראל. אף על פי כן, בניגוד למסופר, יש מי שקראו לבנם בשם זה, והוא בתימן בכלל ובצפון תימן בפרט.	
קיצור של השם עזריאל המופיע במקרא שלוש פעמים, שהוא שמו של אחד מראשי האבות המנויים בדברי הימים: "ואלה ראשי בית אבותם... וְאַלְיָאֵל וְעִזְרְיָאֵל".	עִזְרִי
ראה עִנְאֵץ.	עִנְיָה
"עץ" בערבית שבפי יהודי צפון תימן משמעותו 'אומץ', 'כוח' ו'גבורה', כגון במימרה: "פִּלְאֵן עֵץ אֶלְהֵנְיָא עֵפֹךְ", כלומר 'נהג בתושבי הארץ ביד תקיפה'. שם נדיר זה לאישה, מביע כנראה שמדובר באישה חזקה בגופה. את שמה של אחת מנשי צפון תימן שנקראה בשם זה, שהייתה אישה יפה, דרשו כראשי תיבות כמנהגם: "עכ"ה - ראשי תיבות עין כל הארץ", כלומר השמש, וכל זה כדי לומר שהיא יפה. ואם ביקש אדם לשבח אישה יפה, היו אומרים לו: "מָא הִי מְתֵל עֵפֶה", כלומר אינה כמו עֵפֶה).	עֵפֶה
לשורש עמ"ר משמעויות אחדות בערבית: 'לבנות' (עמר), 'לעשן נרגילה' (עמר), 'להאריך ימים' (עומר) וגם 'לעבד אדמה'. שם משפחה זה ניתן לה כנראה בשל היות אבי המשפחה בנאי.	עֵמֶר
מחוז עִמְרָאן מצוי בצפון מערב תימן ובירתו העיר עִמְרָאן, והוא גובל בצפונו עם צֵעְדָה בירת הצפון. ונראה שיהודי שבא ממקום זה לצפון תימן כונה על ידי אנשי המקום בשם זה על שם מוצאו.	עִמְרָאן
משמעות השורש ער"ג היא 'לצלוע', ומי שצולע קרוי אֶעְרָג, ונראה שמשפחת עֶרְגִי נקראת בשם זה על שם אחד מאבות המשפחה שהיה צולע.	עֶרְגִי
פֶּפֶה משמעותה 'הנאה', ואילו פֶּפֶאָה משמעותה 'הנאה מיוחדת' או 'ענוגה'.	פֶּפֶאָה
סוג של בושם או מוגמר, שנהגו היולדות משתמשת בו כדי להבריח מזיקים ולהפיץ ריח טוב בבית.	פֶּאֲרֵעָה

פ'וצ'ה	למילה זו משמעויות אחדות: 'המתכת כסף', 'צבע הכסף', 'כלי כסף' וגם 'מצלצלים'. הכסף הוא מתכת יקרה שהשתמשו בה צורפי הכסף להכנת תכשיטים. צבעה המיוחד ומחירה היקר הם מאפייניה החשובים, ולפיכך נהגו כמה מיהודי צפון תימן לקרוא לבנותיהם בשם זה.
פ'כנה	פ'כנה מעוררת בקרב השומע תחושות נעימות, כאילו אמר פְּהֵנָה, כלומר נעימות והנאה, בילוי טוב ונחת רוח.
פִּנְחָס	פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ידוע כמי שקינא את קנאת השם ונקשרו לו כתרים לרוב, אך רק מעטים מיהודי צפון תימן קראו לבניהם על שמו, אך הגו אותו פִּנְחָס (בשווא נח).
פ'ראשה	פ'ראשה היא פרפר קטן. ויש מי שקראו לבנותיהם בשם זה מתוך תקווה שיהיו יפות וקלות תנועה כפרפר. אף אפשר שניתן זה לבנות שנולדו רזות מאוד וקלות כפרפר.
פ'רניץ	המטבע הרשמי של תימן, הלוא הוא מטבע הטאלר העשוי כסף ועליו צורת מִרְיָה תְּרֵנָה, שהוא אחד המטבעות המפורסמים בעולם, כונה בפי יהודי צפון תימן פְּרָאנְצִי, כלומר צרפתי. יש מי שסובר שהשם פְּרָנִיץ יסודו בכינוי של הריאל התימני, שניתן לאדם שהצליח בעסקיו ואחר נעשה שם פרטי. ויש מי שלעגו לבעל שם זה וקראוהו פְּרִיץ.
צאלח	השורש צל"ח בערבית משמעותו 'להצליח', 'להיות צדיק', 'לעשות שלום'. רבים ממי שנקראו בשם זה נקראים בארץ צדוק.
צאלחה	מקבילו של השם לזכר צאלח. ראה לעיל. רבות ממי שנקראו בתימן בשם זה נקראות בארץ שרה.
צ'פיה	צ'פיה היא נקבת הצבי, הנקרא בערבית גִּזְאֵל או ט'פִּי. הצבי ניחן בתכונה של קלות וזריזות, והורים שקראו לבתם בשם זה איחלו לה שתהא אישה קלה וזריזה. נשים שנקראו בתימן בשם זה נקראות בארץ צִבְיָה.
ציון	השם ציון מופיע הרבה במקרא, כשהכוונה היא לארץ ישראל. יהודי הצפון איוו כל ימיהם לשוב לארץ אבותיהם, ארץ ציון וירושלים. ומי שבחר לבנו שם זה ביטא בכך את כמיהתו לשוב לארץ ישראל במהרה. ושם זה אינו שכיח הרבה בצפון

תימן.	
צִינִי (רבים צִיָּאנִי) הוא כינוי לכלי חרסינה, בדרך כלל ספלי חרס שיוצרו בסין, ועליו ציורים בצבע כחול, הנחשב לכלי יקר וחשוב, שהיו שותים בו את הקפה. מי שנקראו בתימן בשם זה, נקראות בארץ ציונה.	צִינִיָּה
שם זה שמקורו במקרא: "כִּי הִנְנִי מְבִיא אֶת עֲבָדֵי צֶמַח" (זכריה ג, ח), פסוק המוכר היטב כל יהודי בצפון תימן, לפי שהוא פסוק מן ההפטרה, הוא על פי תרגום יונתן אחד משמותיו של המשיח. וניתן שם זה כתקווה למהר ביאתו של המשיח. שם זה נדיר בצפון תימן.	צֶמַח
משמעויותיו של קל"ץ בערבית הן: 'להקטין', 'לצמצם', 'להמעיט'. והשם קְלֶאצָּה (או קֶלֶץ?) מציין 'כוס' או 'גביע'. יש מי שמשער שמשמעות השם הזה היא 'התעלמות מלמלא חובה', ושמשמעות מְתֶקֶלֶץ בערבית היא כמשמעות "מְתֶמֶלֶץ".	קולֶאצָּה
משמעויותיו של קמ"ס הן: 'להלך', 'לצעוד', 'להתקדם'. השם קְמָאס הוא שמו של הבן השני מארבעת בניה של משפחת סְלוּקִי, שהגיעה לצפון תימן והתיישבה שם. בן זה היה מיטיב לכת ומהלך בצעדים מהירים, ולפיכך נקרא קְמָאס.	קְמָאס
השורש קפ"ל משמעותו 'לנעול', והשם קָפֶל משמעותו מנעול. בספר "בית האבן" מסופר שמשפחת מְחֻדּוֹן, שמוצאה מבבל, שאביה הגיע לצנעא לרגל מסחרו, היו בה ארבעה בנים, והשלישי מהם עסק בעשיית מנעולים ונתכנה קָפֶלָה, ואחר כך הפך הכינוי לשם פרטי.	קָפֶלָה
קְרָחַשׁ הוא שם משפחה בצפון תימן שלא נתבררה משמעותו, והוא שכיח גם בקרב מוסלמים, כגון צֶאֱלַח בֶּן עֲלִי קְרָחַשׁ או עֲבָד אֶלְסֶלָאם מְחַמֵּד קְרָחַשׁ ואפשר שנשאל שם זה מן המוסלמים.	קְרָחַשׁ
רום בפי יהודי תימן הוא 'פלפל'. תכונותיו העיקריות של הפלפל הן חריפותו וצורתו נאה, בעיקר הפלפל החריף האדום, שהוא מטבעו קטן. משמעות אחרת של שם זה היא 'כבשה' או 'בכרה קלה' (גמלה צעירה).	רוֹמָה

רְנָקָה	לשורש רנ"ק משמעויות אחדות, ובהן: 'פרנסה', 'מחיה', 'מזון', 'לחם', 'נכסים' ו'עושר', ונקראו בשם זה נשים שביקשו הוריהן שיהיו מצליחות.
רְשִׁיד	משמעות השורש רש"ד היא 'לאכול' או 'צידה לדרך'. משמעות אחרת שלו היא 'גבוה או מרומם'. ונקרא בשם זה אזור ידוע בצפון תימן המשמש סמל לנאמנות ולגבורה.
רְשָׁאול	שם של המלך הראשון בישראל, ויש שבחרו שם זה לבנם, אך שם זה אינו שכיח בקרב היהודים בצפון תימן.
רְשָׁבָאן	שט"ב משמעותו 'לשרוט', 'לגרד', 'לשפשף', 'לחרוק', 'לחתוך', 'לשסע', 'לפצוע', 'לקצץ' ו'להוריד'. שט"ב הם ענפים עוקצניים שמתמשים להסיק את התנור שאופים בו את הפת. שט"באן הוא שמו של אחד מחשובי יהודי הצפון, שכונה בשם זה כיוון שנולד בחורשה בין השט"ב, וכבר נתבאר שמו בהרחבה בספר "בית האבן".
רְשָׁכָר	משמעויות השורש שפ"ר בערבית הן: 'להודות'. ומאחר שיש לערך הכבוד מקום של כבוד ביהדות, וגם גם אצל הרבה מיהודי תימן בכלל ויהודי צפון תימן בפרט, מי שקרא את בנו בשם זה שם מול עיניו ערך חשוב זה. שם זה משמש הן כשם פרטי הן כשם משפחה.
רְשָׁלֹם	שם זה אינו בספר "בית האבן", כנראה משום שהוא אחד משמותיו של הקב"ה, כמובא בפסיקתא: "לכך נקרא שמו שלום, שנאמר: ויקרא לו אלהים שלום' (שופטים ו, כד). מקילו המדויק בערבית הוא סַלָּאם, אך יהודי הצפון המירו בטעות את השם סַלָּאם, שמשמעותו שָׁלֵם, בשם שָׁלֹם. ונעיר שמוסלמים בצפון תימן נהגו לפנות אל היהודי בפנייה יָא סַלָּם, שמשמעותה 'הוי הניצול', וכוונתם לומר סַלָּם מִן אֲלֻגָּנָה, כלומר הניצול מגן עדן.
רְשָׁמוּאֵל	אף שם זה, כשאר שמות הנביאים יקר בעיני יהודי צפון תימן, והוא נדיר בצפון תימן.
רְשָׁמָה	מילה זו באה במקרא כתואר, אך בתורה שבעל-פה הוא מצוי כשם פרטי. היהודי הצפוני היה זקוק לכל שמחה, ולכן חמישה-עשר הפסוקים שנזכרת בהם מילה זו, שבו את לבם, והיו מי שקראו את בנותיהם בשם זה, בלי ספק גם בהשפעת

הפסוק: "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אִמְרִים הוֹדוּ אֶת ה' צְבָאוֹת כִּי טוֹב ה' כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ" (ירמיהו לג, יא).	
שְׁמֵעָה (רבים: שְׁמִיעַ) היא 'נר דונג'. וכשם שהשְׁמֵעָה נאה ומאירה, כך קיוּם הורי הבנות שנקראו בשם זה שיהיו מבורכות. יהודי הצפון הכירו את המעשה בשְׁמֵעָה, בתו של אבא שְׁלֹם שִׁבְזִי, שמסרה את עצמה על קידוש השם, ובלבד שלא תיטמא למושל תָּעֵז, ולכן הרבו לקרוא לבנותיהם בשמה של אישה קדושה זו. מי שנקראו בשם זה בתימן נקראות בימינו אורה (ויש שנקראות שושנה).	שְׁמֵעָה
כשקראה לאה אמנו לבנה השני שמעון, אמרה: "כִּי שְׁמַע ה' אֶת עֲנִי" (בראשית כט, לג), והוא היה אמיץ ונועז. שמו נדיר בצפון תימן, והרוצה לסנוט את חברו ששמו שמעון, מבטאו כהגיית השם המוסלמי שְׁמֵעוֹן.	שְׁמֵעוֹן
השם הפרטי שמריה מופיע שלוש פעמים במקרא. כמה מיהודי צפון תימן שחיפשו שמות לא שגורתיים קראו את בניהם בשם זה, שמשמעותו 'ישמור השם' את בעל השם הזה.	שְׁמַרְיָה
האימהות היו למופת לנשות תימן, ומעט מן הנשים בצפון תימן נקראו גם בשמות הלקוחים מן המקרא. ומי שבחר לקרוא לבתו שרה, שיווה לנגד עיניו את דמותה של הגדולה באימהות כפי שהיא מצטיירת במקרא, ועוד יותר בתלמודים ובמדרשים. נשים שנקראו בתימן צֶאלְחָה נקראות בארץ-ישראל שרה.	שָׂרָה
ששון הוא שם תואר במקרא, אך בתורה שבעל-פה משמש גם כשם פרטי. וראה גם שְׁמִיחָה כשם לאישה.	שֶׁשׁוֹן
תקופת שלטונה של תורכיה בתימן זכורה לחלק מן היהודים כתקופה טובה ביחס, וכדי להנציח את הכרת הטוב שלהם בשם בנם או בתם. ילד שנולד בריא ומלא אומרים עליו: "קֵד הוּא מִתֵּל אֶלְתוֹרְכִי", כלומר הוא בריא וחזק כמו תורכי.	תוֹרְכִי
ראה תוֹרְכִי.	תוֹרְכִיָּה
שורש מנ"י בערבית משמעותו 'איחול' או 'רצון' וגם 'ברכה', וכל מי שביקש לתת לבתו שם לא שגורתי, בחר בשם זה, מתוך תקווה שיתגשמו איחוליהם או רצונותיהם כלפי בתם.	תַּמְנִיָּה

תְּרַאבּ הוּא 'חול' או 'עפר'. ומאחר שיש בני אדם הנהנים מאכילת עפר, ולא דווקא תינוקות, מי שנתפס אוכל עפר, כינוהו בשם תְּרַאבָּאן, ולנקבה תְּרַאבָּאנָה.	תְּרַאבָּאנָה
האתרוג הוא המובחר בארבעת המינים הניטלים בחג הסוכות, כיוון שיש בו טעם וריח, והוא מסמל את האדם השלם, שיש בו תורה ומעשים טובים, והיו מי שקראו לבתם בשם זה, לפי שרצו שיהא בה טעם וריח, כלומר יופי ומעשים טובים. מי שנקראו בשם זה בתימן, נקראות בארץ מרגלית.	תְּרַאנָגָה